

ЗЕРНОВИЙ РИНОК УКРАЇНИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО РОЗВИТКУ

Л.В. Галаєва, кандидат економічних наук

Т.О. Криворучко, магістр

Розглянуто сучасний стан ринку зернових у світі і в Україні, простежено динаміку їх виробництва, визначено напрями розвитку ринку зерна.

Ринок зерна, суб'єкти ринку зерна, інфраструктура аграрного ринку, урожайність.

Природно-кліматичні умови та родючі землі України сприяють вирощуванню зернових культур і дають змогу отримувати високоякісне продовольче зерно в обсягах, достатніх для забезпечення внутрішніх потреб і формування експортного потенціалу.

Зернове господарство України є стратегічною галуззю народного господарства. Зерно є основою продовольчої безпеки держави. Відтак, дослідження питань розвитку зернового ринку є актуальним.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Значним внеском у розробку проблеми формування ефективного зернового ринку є наукові дослідження таких вчених, як О. Скринік, О. Сизов, А. Михайлев, А. Корбут, С. Хасенов, А. Бісенбаєв, Є. Ган, У. Дуалет, А. Куришбаєв та інших. На розвитку зернового ринку України зосереджено увагу таких вітчизняних дослідників, як М.В. Присяжнюк, М.Д. Безуглий, С.М. Кваша, А.В. Розгон, П.Т. Саблук, О.В. Нікішина та інших.

Питання конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції в цілому й зернових зокрема, досліджувалися в роботах вітчизняних вчених В.Я. Месель-Веселяка, М.Я. Дем'яненка, Н.Є. Голомші та інших.

Мета дослідження – аналіз зернового ринку України, визначення сучасних тенденцій та перспектив його розвитку.

Виклад основного матеріалу. У сучасному світі перспективи розвитку ринку країни визначають такі основні ресурси, як питна вода, зерно та нафта. Україна має унікальні умови для розвитку зерновиробництва, оскільки саме зерновий сектор є основою для більшості галузей агропромислового комплексу та істотно впливає на добробут сільського населення і розвиток сільських територій. Зернова галузь є однією з найважливіших у складі АПК України, продукти переробки цієї галузі мають стратегічне значення для країни [3].

Зерновий ринок являє собою систему товарно-грошових відносин, що виникають між його суб'єктами в процесі виробництва, зберігання, торгівлі та використання зерна на засадах вільної конкуренції, вільного вибору напрямів реалізації зерна й визначення цін, а також державного контролю за його якістю та зберіганням. Суб'єктами ринку зерна є товарови-

робники зерна, підприємства зі зберігання зерна, суб'єкти заставних закупок зерна та проведення інтервенційних операцій, акредитовані біржі та інші (рис.1) [4].

Рис. 1. Суб'єкти ринку зерна України [4]

Законом України "Про зерно та ринок зерна в Україні", який було ухвалено у 2002 році, держава визначила пріоритетність виробництва зерна і взяла на себе зобов'язання сприяти розвитку та стабільному функціонуванню його ринку.

Згідно з розробленою Міністерством аграрної політики і продовольства України та Національною академією аграрних наук України галузевої програми "Зерно України – 2015", посівні площі зернових культур в Україні мають становити близько 16 млн га, у тому числі, озимої пшениці – не менш ніж 6,0 млн га, озимого ячменю – 1,2, озимого жита – 0,3, кукурудзи – 4,0, ярого ячменю – 2,2 млн га. Площі посіву проса і сорго – 0,5 млн га, гречки – 0,3 млн га. Виробництво зерна на цих площах за середньої урожайності 43–45 ц/га становитиме у 2015 р. близько 71 млн т. [6].

Основними споживачами зерна у світі є країни Африки і Близького Сходу – 25 % від глобального споживання зерна, США – 17,8, Китай – 17,2, Індія – 6,4 %.

Виробництво зерна – провідна галузь сільського господарства України. Зернові культури займають понад 14 млн га або 56 % у структурі посівних площ. Наявний потенціал та географічне розташування дає змогу формувати експортні партії зернових культур та вести активну зовнішньоекономічну діяльність [5].

Зерно експортується, переважно, в країни Азії – 53 % (у т. ч. пшениця – 8,6 %, кукурудза – 33,2 і ячмінь – 84,3 %), Африки – 22 % (у т. ч. пше-

ниця – 27 %, кукурудза – 31,1 і ячмінь – 9,4 %) і Європи – 20 % (у т. ч. пшениця – 31 %, кукурудза – 19,9 і ячмінь – 5,2 %)[7].

Для України зернова галузь є одним з найважливіших складників агропромислового комплексу, а зерно й продукти його переробки мають для країни стратегічне значення, хлібопродукти задовольняють близько 40 % потреб у харчуванні населення України. Динаміка виробництва зернових, наведена у таблиці.

За уточненою інформацією Держстату України, станом на 1 жовтня 2012 р. валовий збір зернових і зернобобових культур в Україні становив 32536,6 тис. т (у бункерній вазі), що на 7,2 млн т, або на 18,1% менше, ніж на ту саму дату в 2011 р. [1]. Скорочення виробництва зернових відбулося, в основному, за рахунок зниження їх урожайності, через несприятливі погодні умови.

Динаміка виробництва зернових в Україні

Роки	Посівні площі, тис. га	Виробництво, тис. т	Урожайність, ц/га
2003	12495	20234	18,2
2004	15434	41809	28,3
2005	15005	38016	26,0
2006	14515	34258	24,1
2007	15115	29295	21,8
2008	15636	535290	34,6
2009	15837	46028	29,8
2010	15090	39271	26,9
2011	15724	56747	37,0
2012	15449	46216	31,2

Джерело: [2]

Висновки та перспективи подальших досліджень. Сучасний ринок зерна характеризується відсутністю паритетного ринку збуту, нестабільністю і непрогнозованістю аграрної політики, штучним стримуванням цін на зерно в умовах зростання цін на добрива, пальне, засоби захисту рослин тощо. Тому за умови відсутності торговельних обмежень сприятливі ціни на зерно стимулюватимуть збільшення обсягів його виробництва, яке необхідне як для експорту, так і для задоволення всіх внутрішніх потреб країн.

Список літератури

1. Госстат України: урожайність зернових в 2012 г. на 4,2 ц/га нижче прошлогодней [Електронний ресурс]. – Режим доступа : <http://www.agrotimes.net/rastenievodstvo/29275-gosstat-ukrainy-urozhaynost-zernovyh-v-2012-g-na-42-cga-nizhe-proshlogodney.html>
2. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Кобута І.В. Державна політика регулювання цін та аграрних ринків у 2009 році: дотримання зобов'язань перед СОТ / І.В. Кобута // Облік і фінанси АПК. – 2009. – № 4. – С. 170–176.
4. Лавринчук О.В. Перспективи розвитку ринку зерна країни / О.В. Лавринчук / Облік і фінанси АПК. – 2011. – № 3. – С. 144–152.

5. Лузан Ю.Я. Збалансованість попиту та пропозицій на продовольчому ринку України / Лузан Ю.Я. // Економіка АПК. – 2011. – № 8. – С. 27–36.
6. Програма "Зерно України – 2015". – К. : ДІА, 2011. – 48 с.
7. Тимошенко М.М. Стан та перспективи торгівлі України зерном на світовому ринку / М.М. Тимошенко / Інноваційна економіка. – 2012. – № 6. – С. 298–302.

Рассмотрено современное состояние рынка зерновых в мире и в Украине, прослежена динамика их производства, определены направления развития рынка зерна.

Рынок зерна, субъекты рынка зерна, инфраструктура аграрного рынка, урожайность.

The article deals the current state of the grain market in the world and in Ukraine, traces dynamics of the inproduction and the directions for the grain market development.

Grain market, grain market actors, the infrastructure of agrarian market, productivity.